

NIEUWSBRIEF DE GEELDERS

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het project Brabants Goud in Het Groene Woud. Eind maart 2021 beschikten we over circa 245 hectare grond, waarvan een derde in en om De Geelders ligt. Onze methode: we verwerven, zorgen voor de inrichting en het tijdelijk beheer. Na enkele jaren dragen we de gronden over aan andere beheerders. Onze meest recente Brabants Goud-aankoop: Dommelpercelen binnen de kom van Boxtel en tussen de rijksweg A2 en de Dommel.

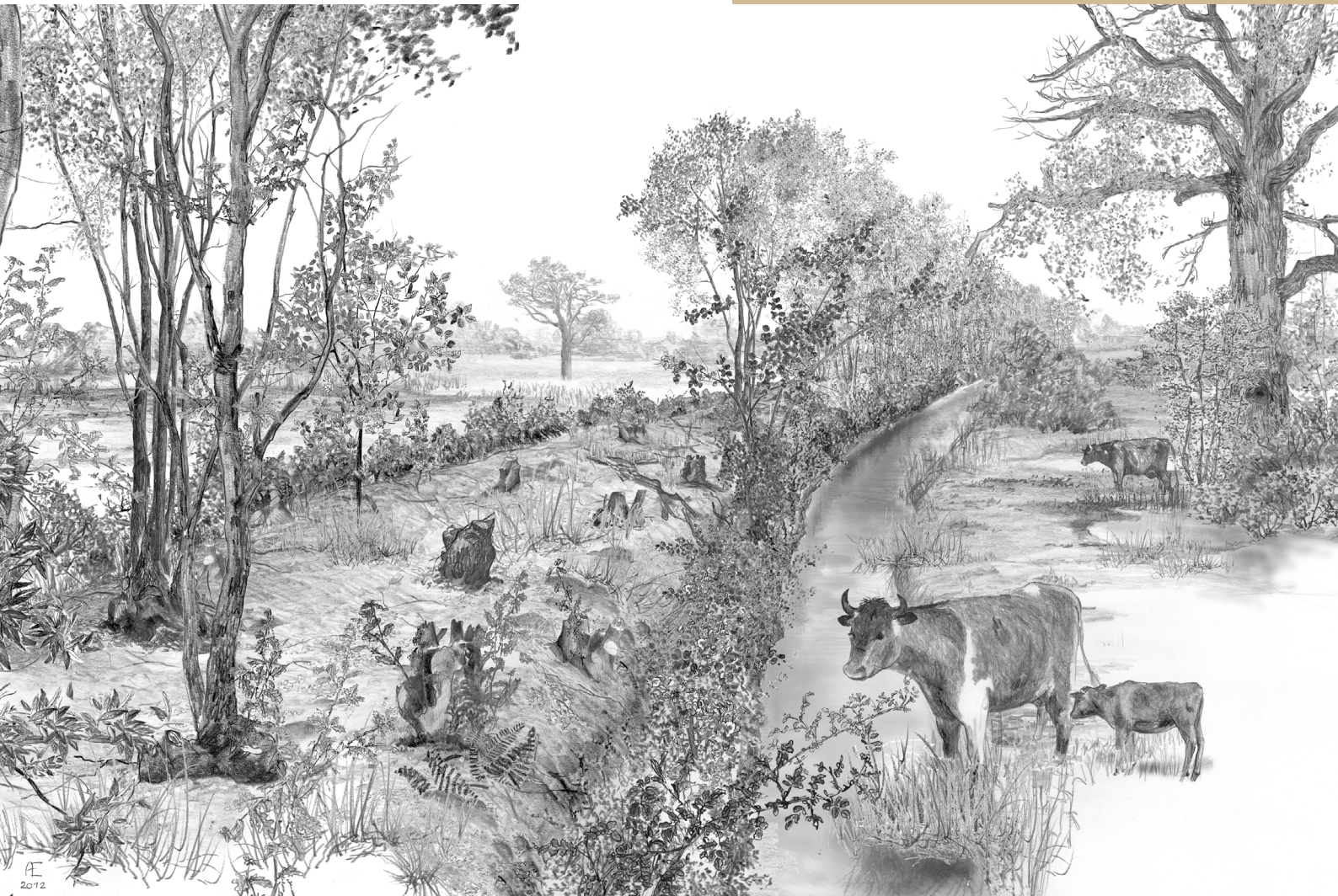
De bosviool • BERT VERVOORT

METEN EN MONITOREN

In het Geeldersberaad is besproken dat we nulmetingen gaan uitvoeren en soorten gaan monitoren in De Geelders. Florist Rien Ondersteijn is momenteel bezig om de flora in kaart te brengen en ARK heeft opdracht gegeven een nulmeting voor muggen uit te voeren.

31 MAART ONLINE INFORMATIEAVOND SAVENDONK

In samenwerking met de gemeente Boxtel en Waterschap de Dommel organiseert ARK op 31 maart om 19.30 uur een Savendonk-informatieavond via Microsoft Teams. Alle ontvangers van deze nieuwsbrief hebben een persoonlijke uitnodiging voor deze bijeenkomst per mail ontvangen.

ILLUSTRATIE HET SPEET

Bovenstaande zwart-witillustratie is van de hand van Annelies Ebregt die er een stukje geschiedenis mee laat zien: de grenswal (ca. 1550) langs Het Speet in de Geelders. Grenswallen dienden als scheiding – een grens – tussen twee ‘eigendommen’. Deze grenswal op de illustratie scheidde Sint-Oedenrode en Liempde en maakte deel uit van een complex van grens- en kampwallen rondom Het Speet en de Buitenkamp/Batencamp. Annelies Ebregt vertelt over de illustratie: ‘Grenswallen waren wat breder en hoger dan de kampwallen. Op deze illustratie zie je dat aan beide kanten van de wal vlechthekken en sloten zichtbaar zijn om het wild en het vee tegen te houden, zodat ze niet de wal met hakhout op konden. Er waren weinig bomen in de drassige omgeving. Je ziet slechts een enkele oude wintereik en wat bosschages van wilg, eiken en elzen. Op de wal groeien zomereik, hazelaar, mispel en vuilboom. Wie goed kijkt, ziet in de vlechtheg van meidoorn ook hazelaar en een roos.’

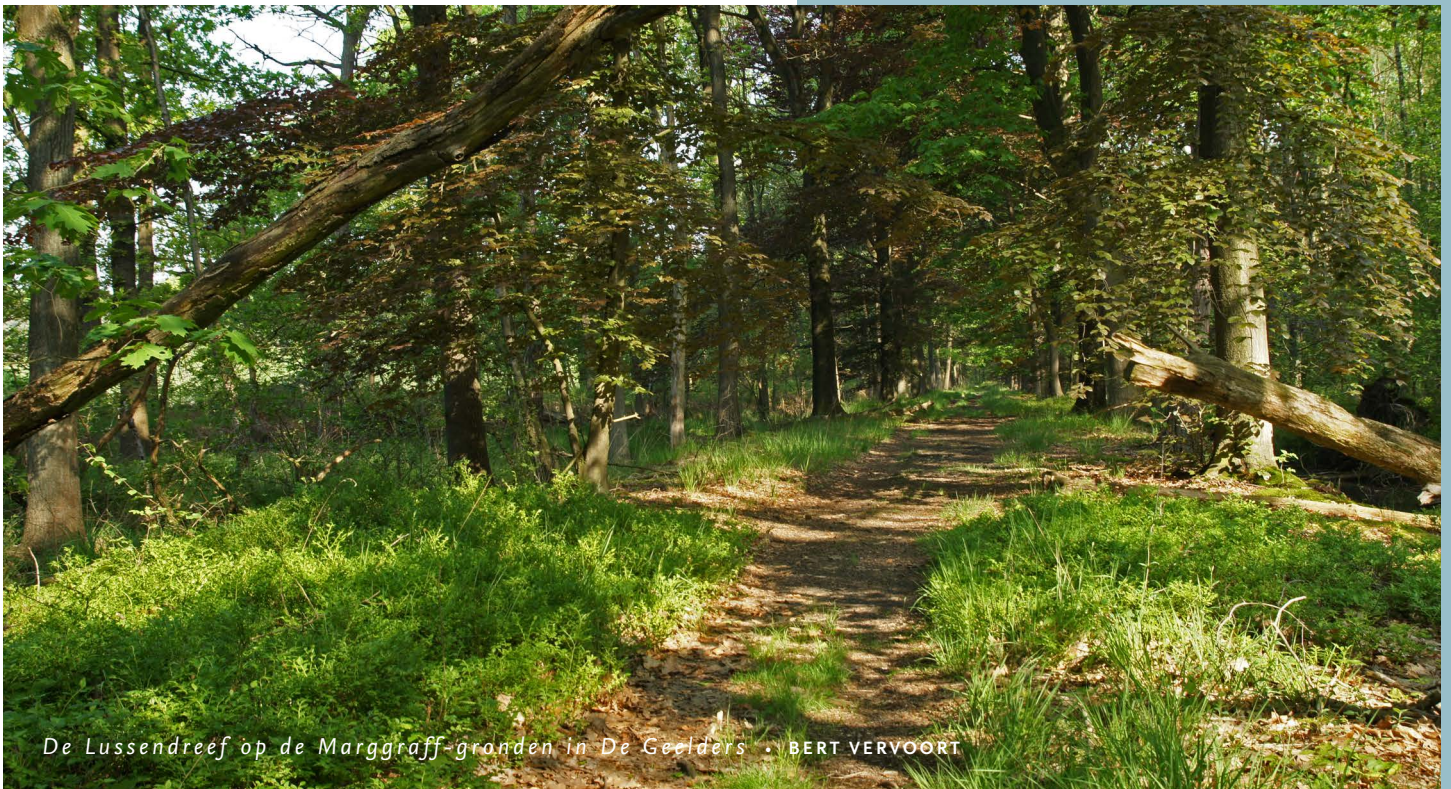
Oranjetip • BERT VERVOORT

LEEMBOSHERSTEL, EEN KWESTIE VAN 'WATER EN BOMEN'

Het is de bedoeling dat de natuurontwikkeling op voormalige agrarische gronden in De Geelders straks naadloos aansluit bij het omliggende bos. Maar hoe is het eigenlijk gesteld met die bestaande bossen? Uit een onderzoek van Bosgroep Zuid blijkt dat de leembossen in De Geelders het vooral in de zomer zwaar hebben. Dat komt door de grondwaterstand die dan diep wegzakt door verdamping en ontwatering. Herstel van de waterhuishouding is dan ook een must om de bossen te herstellen, volgens de onderzoekers. Daarnaast is het kiezen van de juiste boomsoorten belangrijk omdat die bepalend zijn voor de voedselvoorziening van de bodem.

Voorjaarsflora in De Geelders • KEES BEEHMANS FOTOGRAFIE

De Lussendreef op de Marggraff-gronden in De Geelders • BERT VERVOORT

DEMPEN VAN GREPPELS, PLANTEN VAN INHEEMSE SOORTEN

De maatregelen die ARK neemt, zijn op beide facetten gericht: om verdamping en ontwatering tegen te gaan, nemen we kleinschalige maatregelen zoals het dempen van greppels en het aanpakken van sloten. Voor een rijke variatie aan bomen en planten kiezen we voor een veelheid aan inheemse exemplaren met snel verteerbare bladeren, zodat ze bijdragen aan een gezonde bodem. De aanplant van bomen als zwarte populier, schietwilg en fladderiep zorgt dankzij de snelle groei voor variatie in de bosstructuur. Zo dragen we bij aan herstel van de leembossen en versterken we ook de biodiversiteit.

WIST U DAT:

- het hoofdbomenbestand van De Geelders wordt gedomineerd door de zomereik en de populier?
- het westen en zuidwesten van De Geelders het meest soortenrijk zijn met zelfs de zeldzame tweestijlige meidoorn?

(Bron: 'Herstel Biodiversiteit Brabantse Leembossen', Bosgroep Zuid Nederland)

SOORT IN BEELD

DE HOUTSNIP

Houtsnippen, de enige steltlopers die in het bos leven, zijn liefhebbers van grote bossen. Vandaar dat ze het in De Geelders goed toeven vinden. Ze leven vooral van wormen, waarbij regenwormen de voorkeur hebben. Ze peuteren hun prooien met hun lange, gevoelige snavel uit de vochtige bosgrond of onder dode bladeren en twijgen vandaan.

De houtsnip • DIRK EJKEMANS

Een houtsnip ontdekken in het wild is behoorlijk moeilijk. De schutkleuren imiteren zo perfect de bosbodem dat hij zo goed als onzichtbaar is als hij zijn lijf tegen de bodem drukt. Houtsnippen zijn schaars in Nederland. Vrijwilligers hebben vele malen (ook in 2020) met speciale simultaantellingen in Het Groene Woud tot 83 baltsende mannetjes vastgesteld. Geschat wordt dat het er in werkelijkheid meer dan honderd moeten zijn. Daarmee kunnen we stellen dat de bossen in Het Groene Woud tot de Nederlandse topgebieden voor de houtsnip behoren. Kijkend naar landelijke schattingen gaan we ervan uit dat minstens drie tot vier procent van de populatie hier broedt. Rond De Geelders kun je eind mei op verschillende plekken baltsende houtsnippen waarnemen. Dan vliegen ze in de schemering met vertraagde, stijve vleugelslag in grote banen over het bos en maken ze knorrende geluiden. Een bijzondere natuurervaring die je maar op weinig plekken in Nederland zo goed kunt zien.

De veldpoort Leemskuilen aan de Geelderseweg

HET TOPONIEM

VELDPOORT LEEMSKUILEN

ARK maakt voor de afrastering en afscheiding van gebieden gebruik van veldpoorten. Op elke veldpoort vermelden we de oude veldnaam van het perceel. Zoals de veldpoort van Leemskuilen aan de Geelderseweg. Deze verwijst (net zoals 'Leemputten') naar de plaats op de grens van Boxtel en Liempde, ter hoogte van Savendonk en Onrooi. In 1340 kwam het toponiem al voor als Leemcule; in de buurt is er ook een hoeve 'te Leemputten' geweest. De naam refereert aan de winning van leem dat werd gebruikt als bouw materiaal, bijvoorbeeld voor met wilg gevlochten wanden (fitselstek) en vloeren. Ook werden er stenen van gebakken. Dat gebeurde veelal op plekken in de directe nabijheid van de leemwinning, zoals in De Geelders. Leem was zo zwaar dat het vaak efficiënter was om het materiaal meteen te verwerken en de producten in de buurt te gebruiken. Daar komt ook het toponiem Steenoven vandaan, dat je eveneens vaak terugziet in deze contreien. In de buurt van Savendonk/Onrooi staat nu nog een grenspaal 'Leemputten'. Vanaf 1381 komt ook de familienaam Van (de) Leemputten in de archieven voor; in 2007 waren er nog zestien naamdragers in Nederland.

ONMISBARE VRIJWILLIGERS

NATUURWERKGROEP LIEMPDE

Boomplantdag 2016 in De Geelders • NATUURWERKGROEP LIEMPDE

Natuurwerkgroep Liempde, opgericht in 1988, bestaat uit 170 leden met een uitgesproken liefde voor de natuur. Vooral de natuur rond het eigen dorp, zoals De Geelders, kan rekenen op hun aandacht, enthousiasme en zorg. Karel Voets is lid van het eerste uur. “We zijn een echte ‘doe’-groep”, vertelt hij, “maar wel eentje die het ook gezellig en belangrijk vindt om er met elkaar op uit te trekken.”

PADDENTREK

De Natuurwerkgroep is actief in alle windstreken rondom Liempde. Ze knotten er wilgen, inventariseren flora en fauna en organiseren lezingen en excursies. En dat is nog maar een greep uit het totale activiteitenprogramma. Karel: “In De Geelders, aan de Savendonksestraat, is onze paddenwerkgroep nu druk bezig met het overzetten van padden. Dat doen we elk jaar tijdens de paddentrek. We hebben daar, ter hoogte van de grote poel, ook een paddenscherm geplaatst om te voorkomen dat ze de weg oversteken.”

BOOMPLANTDAGEN

De Natuurwerkgroep is vaker in De Geelders te vinden. Zoals vorig jaar, op het Heitje aan de Schutstraat om er een uniek heideveldje te plaggen. “Dat deden we samen met Heem-natuurgroep Sint-Oedenrode. Zo kunnen we het veldje in de toekomst efficiënter onderhouden. Verder organiseren we elk jaar de Boomplantdag voor de basisschooljeugd uit de omgeving. Daarvan zijn diverse Kartuizervlechthekken op 't Coot het resultaat, net zoals de hagen en struiken op de Buitenkamp. Vorig jaar is deze dag helaas niet doorgegaan en dit jaar is hij uitgesteld tot november. Hopelijk kunnen we dan weer met de kinderen aan de slag.” Niet-leden kunnen gewoon aan activiteiten van de Natuurwerkgroep meedoen. “De ervaring leert dat er dan altijd mensen zijn, die blijven ‘hangen’. Hartstikke leuk, want daarmee kunnen we onze werkgroepen weer uitbreiden met een extra paar handen en nog meer aandacht en enthousiasme.”

Meer informatie: www.natuurwerkgroepliempde.nl.

De Franse aardkastanje • RIEN ONDERSTEIJN

GESPOT IN DE GEELDERS: DE FRANSE AARDKASTANJE

Eerder werd in De Geelders al het zeldzame oranjeblauw zwemmend geraamte ontdekt. Nu komt daar een zeer unieke plantensoort bij: de Franse aardkastanje (*Conopodium majus*). Het is een tere bloemplant uit de schermbloemenfamilie. Florist Rien Ondersteijn trof de plant aan in De Geelders, aan de rand van het bos. Dat gebeurde ter voorbereiding op een inventarisatie die hij hier in opdracht van ARK in 2020 uitvoert. Er zijn maar enkele groeiplaatsen in Nederland bekend.

Het eetbare knolletje • RIEN ONDERSTEIJN

ENIGE OORSPRONKELIJKE VINDPLAATS

De Franse aardkastanje staat op de Rode lijst van planten. Rien: “Ik werd op de plant gewezen door iemand die er eentje in De Geelders had gevonden en in een vaasje op tafel had gezet.” Bij het napluizen van de afkomst ontdekte hij de exacte locatie. Verder onderzoek wees uit dat de plant ook groeide en bloeide in een berm, enkele kilometers verderop. “Hoe deze twee plaatsen met elkaar verbonden zijn, moet ik nog nagaan.”

De Franse aardkastanje moet het qua biotoop hebben van half schaduw, half licht. Hij dankt zijn naam aan zijn kastanjevormige, eetbare wortelknolletje. Verder heeft de plant, die bloeit van mei tot en met juli, witte bloempjes van één tot drie millimeter. Het soortenbeschermingsfonds van Floron (Floristisch Onderzoek Nederland) weet de Franse aardkastanje ook op waarde te schatten: het kende onlangs subsidie toe aan bescherming van de plant bij Huis Landfort in Megchelen, Gelderland. “De exemplaren die daar groeien, zijn vermoedelijk niet inheems. Het is een landgoed dus daar zit vaak aanplant bij”, aldus Rien. “Ik veronderstel dat De Geelders de enige oorspronkelijke vindplaats van deze soort is in Nederland.”

De jeugd in actie

VELDLESSEN VOOR DE JEUGD

Dankzij de bijdragen van vier fondsen kan ARK binnenkort starten met het optuigen van een veldlessenproject in De Geelders. Het project is bedoeld voor leerlingen uit de bovenbouw van basisscholen in Het Groene Woud. “Via veldlessen willen we hen laten zien dat de eigen omgeving prachtig is en dat ‘ecologische verbindingen’ en ‘robuuste natuur’ hartstikke leuk zijn. We hebben veel zin om met ze naar buiten te gaan, het bos in”, aldus Elma Duijndam van ARK. De vier fondsen die een financiële bijdrage leverden, zijn [Landschapsfonds Het Groene Woud](#), [Fonds NME](#), het [Prins Bernhard Cultuurfonds](#) en [Stichting Zabawas](#). Elma: “We zijn er blij mee, want nu kunnen we concrete stappen gaan zetten, van het kiezen van een locatie in De Geelders tot het ontwikkelen van lessen en opdrachten.” Ook het werven en trainen van enthousiaste lokale vrijwilligers hoort erbij. Het streven is om de eerste klassen na de zomer van 2021 in De Geelders te ontvangen.

Eerder al verzorgde ARK veldlessen voor de jeugd in De Scheeken in Het Groene Woud. Klik [hier](#) voor een impressie.

‘NIEUWE’ OUDE VERBINDING: HET COPPELBOSCH IN DE MAAI

De Maai, onder het Liempdse buurtschap Kasteren, is dé verbinding tussen het centrale deel van De Geelders en de Dommel. Hier kocht Brabants Landschap in 2019 het Coppelbosch, tot dan toe eigendom van Stichting Mannengasthuis uit Boxtel. Het was de allereerste keer sinds de instelling van het Kadaster (1832) dat dit bos verkocht werd. De eigenaar van het gebiedje, dat in de 17e eeuw waarschijnlijk al een bos was bouwde in 1650 in Boxtel een mannengasthuis. Dat heeft bestaan tot 1919. In het Coppelbosch komen middeleeuwse grenswallen voor. Ook is er een perceel essenhakhout, dat in Het Groene Woud bijna niet meer is te vinden.

*Het Coppelbosch op de kaart
 Bodem van Elde (1802)*

PERSOONLIJK

MAAK KENNIS MET...

SJORS DE KORT

(BRABANTS LANDSCHAP)

Sjors de Kort is beheerder bij Brabants Landschap en lid van het Geeldersberaad. In zijn dagelijks werk stuurt hij het beheer en onderhoud aan van 2.800 hectare natuurgebied in Het Groene Woud én daarbuiten, tot het Nuenens Broek aan toe.

“In en rondom De Geelders beheert Brabants Landschap meerdere natuurgebieden zoals de Gasthuiskamp. Dat doen we ook in het Dommeldal, tussen Kasteren en Sint-Oedenrode. Ons grootste boscomplex daar is De Maai, dat direct aan De Geelders grenst. Een mooi voorbeeld van redelijk ongestoorde leembossen met prachtige voorjaarsflora. Mijn eigen werk is erg gevarieerd, van het plannen van natuuronderhoud van graslanden en bossen tot het beheren van landschapselementen zoals poelen, houtsingels, populierenrijen en een aantal historische erven en boomgaarden. Verder sluit ik pachtcontracten, ben ik betrokken bij aankopen en werk ik mee aan diverse natuurherstelprojecten voor bescherming van bos, hydrologie en bijzondere soorten. Enorm veelzijdig dus, maar ik doe het met veel plezier.”

BLIJVEN GENIETEN

“Brabants Landschap is in De Geelders, maar ook in het Dommeldal, volop bezig met de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant. De aankoop van extra gronden heeft prioriteit om onze natuur robuuster te maken. Daar vinden ARK en wij elkaar. Samen kunnen we het verwerven van specifieke percelen oppakken. Verder vind ik het Geeldersberaad een waardevol platform om met alle betrokkenen ecologische en gebiedskennis te delen. Want het is natuurlijk een prachtig bos. Ik ben er graag, ook in mijn vrije tijd, samen met mijn gezin. Ik blijf me erover verwonderen dat we hier nog zulke mooie leembossen over hebben. Het mooie aan De Geelders vind ik vooral het gesloten karakter met de echt natte broekbossen en bijzondere bosvlinders. Nu we de verdroging in en rondom het gebied aanpakken, is de kans heel groot dat we hier nog heel lang van kunnen genieten.”

VRAGEN STAAT VRIJ!

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, bestaande uit provincie Noord-Brabant, gemeente Sint-Michielsgestel, gemeente Boxtel, gemeente Meierijstad, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, de Marggraff Stichting en ARK Natuurontwikkeling. Inmiddels lezen meer dan 610 geïnteresseerden de nieuwsbrief De Geelders direct en wordt hij in vele netwerken verspreid. Wilt u deze nieuwsbrief ook ontvangen? U kunt zich aanmelden onder vermelding van ‘Aanmelden nieuwsbrief De Geelders’ via info@ark.eu. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van ‘Afmelden nieuwsbrief De Geelders’.